

Internationell utblick gällande stölder

JUNI 2018

En kartläggning genomförd av HUI på uppdrag av Svensk Handel.
Juni 2018

Förord

Sverige har flest anmälda stöldbrott i hela Europa samtidigt som polistätheten är låg och allt fler vittnar om ett rättssystem som inte maktar med sin uppgift. Skjutningar och andra grova våldsbrott är vardagsmat och när det gäller brott med sexuella inslag har Sverige en utsatthet långt över sina nordiska grannar. Svensk Handel har medlemmar över hela Sverige och den samlade bilden som framträder när vi talar med dem är att läget är bekymmersamt på många platser. Föga förvånande får vi många samtal från handlare och boende i våra utanförskapsområden och från de områden som polisen benämnt särskilt utsatta områden. Problemet är dock större än så. Handlare med verksamheter utanför de av polisen prioriterade områdena vittnar om en total avsaknad av polis samtidigt som de kriminella flyttar sig när trycket blir för högt på hemmaplan. Det medför att ett otryggt problemområde plötsligt växer till många.

Runt om i landet kommer också rapporter om kringresande ligor som går från butik till butik och dammsuger verksamheterna på varor som kan säljas vidare på svarta marknaden. Polisens tillslag mot dessa ligor visar lager av stöldgods för många miljoner kronor. Gods som säljs till närliggande butiker och restauranger. Som öppet bjuds ut på Kvibergs marknad, Tradera, Blocket eller Facebook. Som transporteras ut ur landet via båt, bil eller genom att skicka godset via PostNords paket, för att slutligen landa i ligornas hemländer för vidare försäljning. Varje år stjäls för ungefär 6 000 000 000 kronor i svenska butiker. Till detta ska läggas stölder av båtmotorer, bilreservdelar, samt byten från bostadsinbrott. En miljardindustri.

Allt oftare beskrivs Sverige som ett paradiset för kriminella. Ett land med låga straff, låg upplysning och få poliser. Stämmer detta? Kan den ökning vi ser av internationella stöldligor som opererar på svensk mark bero på att Sverige är ett bra land att begå brott i? Kan skillnader i påföljder och risk för att åka fast mellan Sverige och våra närmaste grannländer vara orsaken till att den inhemska brottsligheten kunnat växa obehindrat och att Sverige därmed blivit det högst brottsdrabbade landet i Norden?

Denna undersökning syftar till att ge en bättre förståelse för hur de olika länderna hanterar en typ av brottslighet som både är frekvent förekommande och många gånger leder vidare till grövre kriminalitet, stöldbrott. Går det att hitta skillnader mellan länderna? Kan vi se korrelationer mellan antal brott och faktorer som upplysning och strafflängd? Kan vi se vad som orsakar dessa korrelationer? Med denna information kan vi bli bättre på att förebygga brott i vårt land. Dels genom att anpassa företagets säkerhetsåtgärder till de kriminellas drivkrafter men också genom att förändra lagstiftning och praxis så att Sverige inte längre ses som ett paradiset för laglösa.

Per Geijer

Säkerhetschef, Svensk Handel

Bakgrund

Varje år stjäls det för sex miljarder kronor i svenska butiker och Sverige har flest anmälda stöldbrott per invånare i hela EU. Svensk Handel har som ambition att minska antalet stöldbrott i Sverige och vill därför skaffa sig en överblick av hur situationen ser ut, med avseende på förekomst och påföljder, i andra europeiska länder. Länderna som studerats är; Danmark, Finland, Norge, Nederländerna, Tyskland samt England och Wales.

Slutsatser

Sammanfattningsvis kan sägas att Sverige:

- Har högst andel stöldbrott av de länder som undersökts.
- Har lägst genomsnittligt straff för stöld.
- Har bland de lägsta maximala straffen för stöld.
- Klarade upp lägst andel stölder 2012.

I korthet – de övriga länderna har i praktiken hårdare straff för stöld än Sverige och klarar upp fler stöldbrott. De har också färre stölder än Sverige. Det tycks finnas ett samband mellan lägre straff och fler stölder samt mellan högre uppklarandegrad och färre stölder. Däremot går det inte att säga något om kausaliteten mellan olika fenomen givet den här kartläggningen. Till exempel går det inte att säga om lägre straff leder till fler brott eller om fler brott leder till lägre straff. Det sistnämnda kan låta orimligt, men det är tänkbart att länder med väldigt många brott börjar betrakta brotten som mindre allvarliga, vilket i sin tur leder till lägre påföljder.

Metod

Urvalet av länder

De nordiska länderna valdes för att de i olika sammanhang är relevanta som jämförelseobjekt i termer av liknande samhällsstruktur och kultur samt att länderna har nära samarbeten inom en rad områden. Vid urvalet av övriga tre länder ställdes ett antal urvalskriterier upp:

- Landet ska ur ett europeiskt perspektiv vara stort sett till folkmängd.
- Landet ska vara Sverige tämligen kulturellt närstående så att ingen anledning finns att misstänka någon större skillnad i benägenheten att anmäla brott.
- Eftersom påföljdstatistik tar många timmar att ta fram ska landet anses ha en god statistikapparat.

Hänsynstagande till landspecifika skillnader

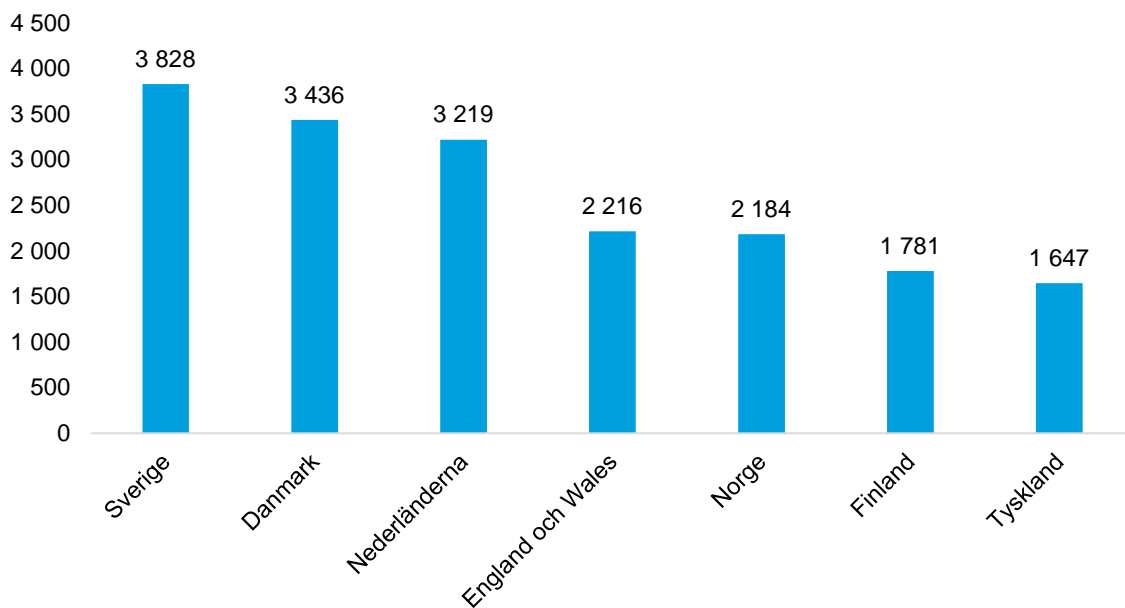
En utmaning när jämförelser mellan olika länders juridiska system görs är att den exakta definitionen av ett brott skiljer sig åt från land till land. Detta blir dock ett betydligt större problem om faktiska fall studeras än som nu när det är lagstiftningen som studeras, då lagstiftningen i olika länder trots allt är ganska lika. Till detta ska adderas att stöld är ett brott som är tämligen enkelt att definiera, varför lagstiftningen inte kan påstås ha utgjort någon egentlig försvärande omständighet.

Statistik och påföljder

Statistiken som finns tillgänglig gällande påföljder går inte alltid i linje med de brott som definieras av lagen. Dessutom är statistik för påföljder oftast fokuserad på hur många som sitter i fängelse, inte på hur länge dessa personer sitter i fängelse eller vilket brott de dömts för. Sammantaget gör detta att det saknas statistik kring genomsnittlig påföljd för två länder – Nederländerna och Tyskland.

Antal stöldbrott

Diagram 1 – Antal stölder per 100 000 invånare 2015

Källa: Eurostat

I diagrammet ovan visas antalet stölder per 100 000 invånare. Sverige har alltså högst antal stölder per 100 000 invånare av de länder som ingår i studien. Tyskland återfinns i andra änden av spektrat med lägst antal stölder.

Straffmyndighet

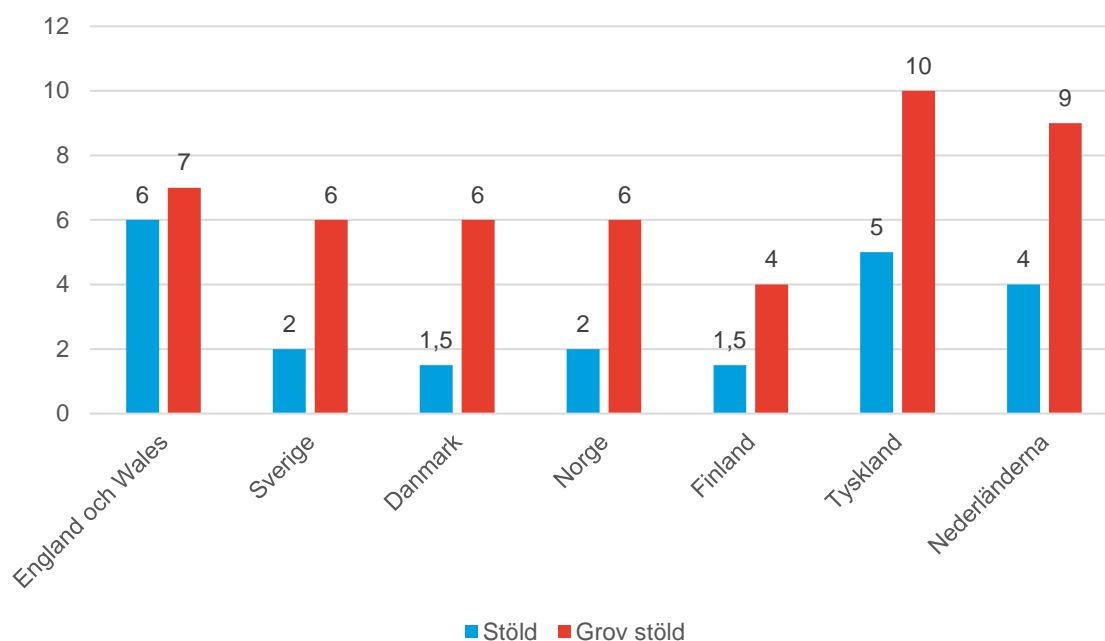
Tabell 1 – Ålder vid vilken man blir straffmyndig

Sverige	15
Danmark	15
Norge	15
Finland	15
Tyskland	14
Nederländerna	12
England och Wales	10

Som synes i tabellen ovan skiljer sig straffmyndighetsåldern åt från land till land. De nordiska länderna har högst straffmyndighetsålder och England och Wales lägst. Dock ska sägas att alla länder fungerar ungefär som Sverige i den bemärkelsen att en ung person som visserligen är straffmyndig men inte vuxen får ett jämförelsevis lindrigt straff.

Maxstraff

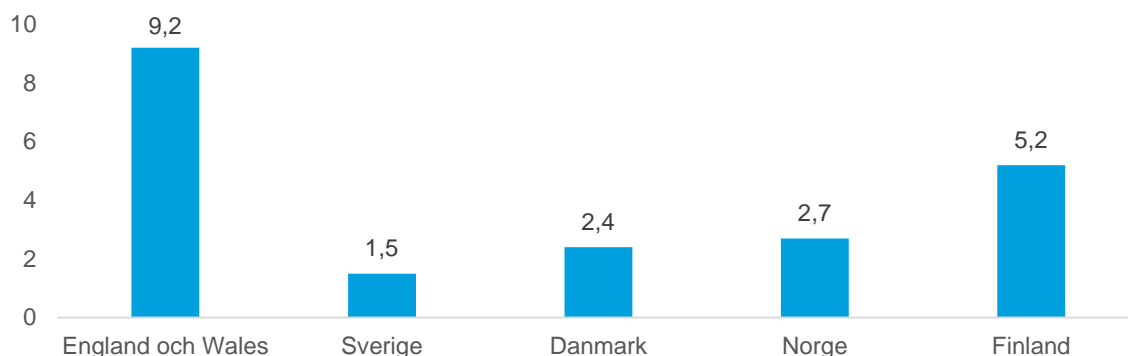
Diagram 2 – Maximalt straff för stöld

Det som visas i diagram 2 ovan är det maximala straff som kan utdömas för stöld respektive grov stöld i respektive land. Som synes är det maximala straffet betydligt hårdare för grov stöld än för stöld i alla länder utom i England och Wales. Vidare kan sägas att Tyskland och Nederländerna sticker ut i att de har så pass höga maximala straff för grova stölder. De nordiska länderna ligger generellt betydligt lägre än övriga länder.

Genomsnittligt straff

Diagram 3 – Genomsnittligt fängelsestraff för stöld (antal månader)

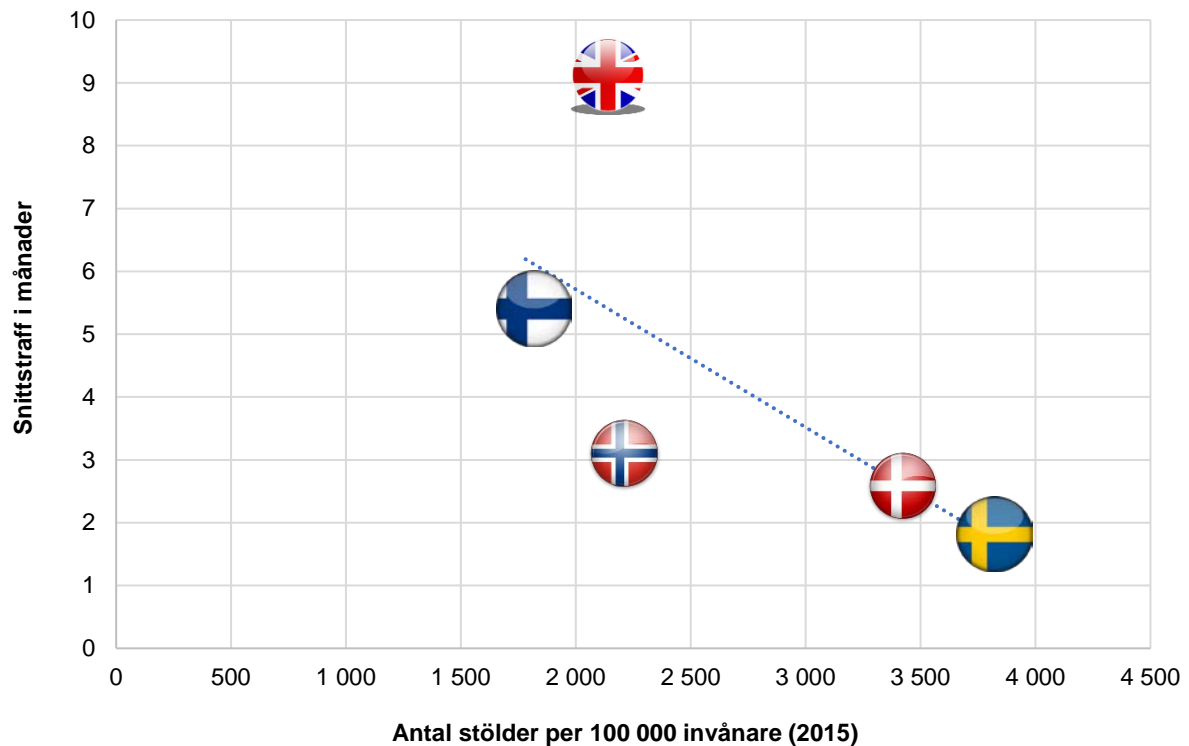
England och Wales har ett klart hårdare genomsnittligt fängelsestraff för stöld än övriga länder med 9,2 månader. Finland har markant högre straff jämfört med sina

nordiska grannar, men samtidigt lägre straff än England och Wales. Sverige har tveklöst lägst genomsnittligt straff med 1,5 månader.

Anledningen till att Tyskland och Nederländerna inte är med i redovisningen ovan är att statistik för dessa länder inte funnits att tillgå.

Snittstraff för stöld och antal stölder

Diagram 4 – Snittstraff för stöld och antal stölder per 100 000 invånare

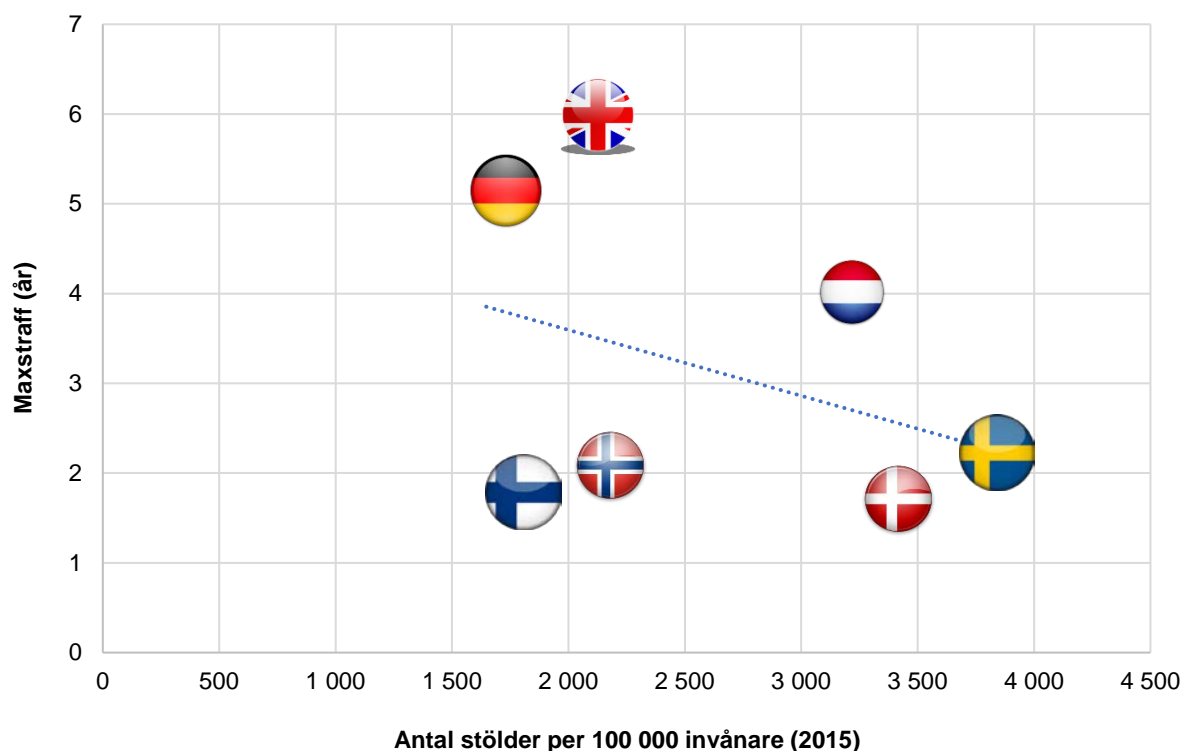
Det som visas på Y-axeln i grafen ovan är det genomsnittliga straffet i månader som utdömts för stöld. På X-axeln visas antalet stölder per 100 000 invånare. Den streckade linjen är en trendlinje.

Som synes har Sverige flest antal stölder per 100 000 invånare samt kortast snittstraff för stöld. I andra änden återfinns England och Wales, med högst snittstraff, och Finland, med lägst antal stölder. Alla de nordiska länderna har betydligt lägre snittstraff än England och Wales.

Övergripande kan sägas att det tycks finnas ett samband mellan antalet stölder och snittstraffet för stöld. Dock går det inte att dra några slutsatser om huruvida det är så att lägre straff leder till fler stölder eller om fler stölder leder till lägre straff. Skillnaden i genomsnittligt straff i England och Wales respektive Norge kan ses som ett argument för att ett högre genomsnittligt straff inte är någon garanti för lägre antal stölder. På övergripande nivå tycks dock ett samband finnas.

Maxstraff för stöld och antal stölder

Diagram 5 – Maximalt straff för stöld och antalet stölder per 100 000 invånare

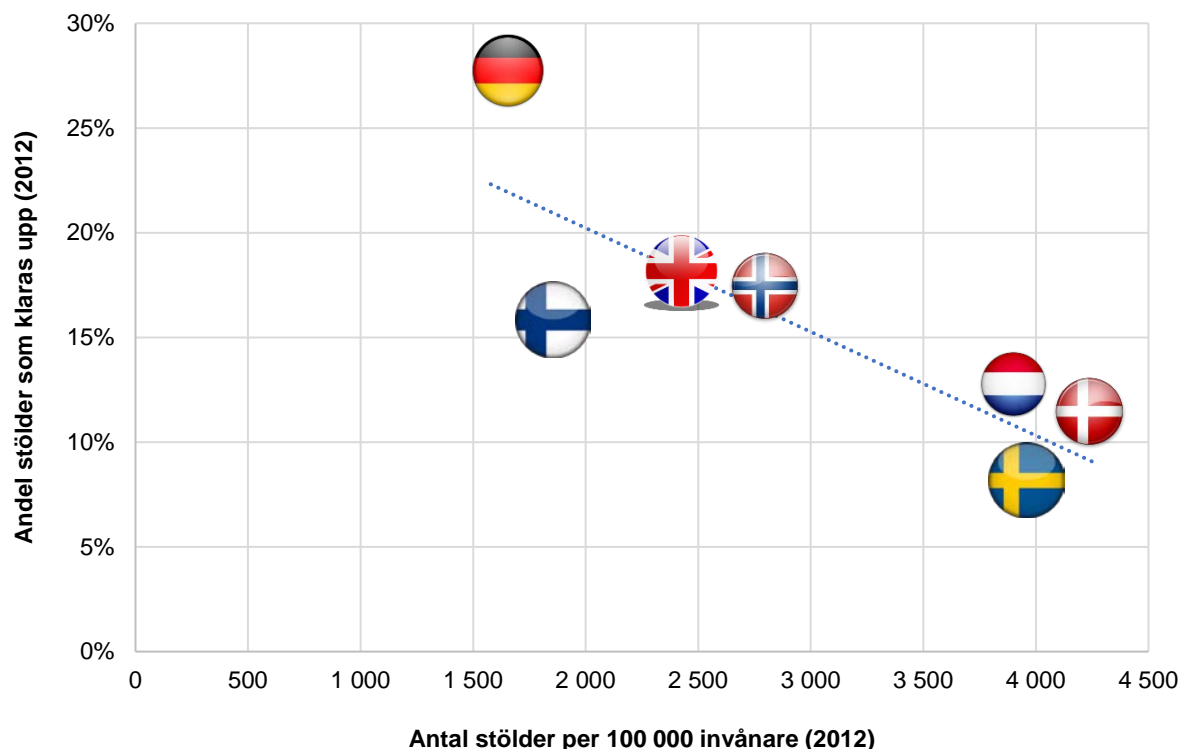

Sverige har, som redan konstaterats, ett maximalt straff för stöld i paritet med övriga Norden, men betydligt lägre än de andra länderna. Samtidigt är Sverige det land som har flest antal stölder. Alla nordiska länder har ungefär samma maximala straff för stöld men antalet stölder skiljer sig åt ganska mycket.

Trendlinjen antyder att det finns ett samband mellan antal brott och maximalt straff, i det att fler brott och lägre straff hänger ihop. Däremot går det inte att säga något om kausaliteten, det vill säga om huruvida det är lägre straff som leder till fler brott eller om det är tvärtom är fler brott som leder till lägre straff. Dock är det fullt möjligt att argumentera för det faktum att de nordiska länderna har ungefär samma maximala straff men så pass olika antal stölder, vilket indikerar att ett högt maximalt straff inte är avgörande för antalet stölder.

Uppklarandegrad och antal stölder

Diagram 6 – Antal stölder som klaras upp och antal stölder per 100 000 invånare (2012)

I diagram 6 gäller alla siffror 2012 och som synes är Sverige det land där lägst andel stölder klaras upp. Samtidigt är Sverige det land som har näst flest stöldbrott, efter Danmark. Utöver detta tycks det finnas ett samband mellan uppklarandegrad och antal stölder. Lägre uppklarandegrad tycks leda till fler stölder, eller så leder fler stölder till att färre stölder klaras upp. Sedan är det rimligt att anta att en högre uppklarandegrad skulle leda till färre brott då just sannolikheten att åka fast rimligtvis är det som kriminella primärt överväger innan de begår ett brott.

Anledningen till att siffrorna ovan åsyftar 2012 är att Brå temporärt (under våren 2018) tagit bort senare statistik kring uppklarandegrad för olika brott. Att studera äldre statistik är givetvis inte optimalt då verkligheten förändras med tiden. Exempelvis kan vi, om vi jämför diagram 6 med diagram 5, se att antalet stölder per 100 000 invånare sjunkit mellan 2012 och 2015. Samtidigt har den inbördes fördelningen länderna emellan inte förändrats markant, varför vi ändå tror att det kan vara relevant att studera grafen ovan.

